

Meer zeggenschap voor mensen met een licht verstandelijke beperking

Hoe versterk je de zeggenschap van mensen met een licht verstandelijke beperking in beleid en politiek? Steeds meer gemeenten en organisaties buigen zich over deze vraag. Begrijpelijk, want het is hoog tijd dat deze groep meer invloed krijgt. Gemeenten zijn bovendien wettelijk verplicht werk te maken van zeggenschap van mensen met een licht verstandelijke beperking. Om erachter te komen hoe je dat voor elkaar kunt krijgen, startten Movisie en Zorgbelang Inclusief in 2021 een leernetwerk voor gemeenten en ervaringsdeskundigen met een licht verstandelijke beperking. In deze publicatie presenteren we de ervaringen en inzichten die dat opleverde.

Zorgbelang Inclusief en Movisie vormden in 2021 een bijzonder leernetwerk. Samen met ervaringsdeskundigen en gemeenten gingen ze op zoek naar antwoorden op de vraag hoe mensen met een licht verstandelijke beperking (lvb) meer kunnen participeren in politiek en beleid. Het leernetwerk kwam drie keer bij elkaar. Tijdens de bijeenkomsten deelden de gemeenten hun ervaringen om zo van elkaar te leren. Een klankbordgroep volgde en stimuleerde het project. In deze klankbordgroep zaten mensen met een licht verstandelijke beperking en vertegenwoordigers van het College voor de Rechten van de Mens, Ieder(in) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. De inzichten uit het leernetwerk en de klankbordgroep zijn verwerkt in deze handreiking. Ze biedt ervaringsdeskundigen, beleidsambtenaren, politici en ondersteunende professionals inspiratie en handvatten om de stem van mensen met een lvb sterker te laten doorklinken in het gemeentelijk beleidsproces en de politieke arena.

In deze handreiking:

1. PARTICIPATIE EN ZEGGENSCHAP	3
Participatie en zeggenschap: wat is het?	3
Een wereld te winnen	4
Wenselijk en verplicht	5
Belemmeringen voor participatie	6
2. PARTICIPATIE IN DE PRAKTIJK	7
Woerdense inclusieagenda: zeggenschap voor mensen met een lvb	7
Inclusie in Gorinchem: beter begrip dankzij de klankbordgroep	11
G-KRACHT panel in Almere geeft stem aan mensen met een lvb	13
3. LESSEN, TIPS EN REFLECTIE	16
Succesfactoren	16
Vijf basisprincipes	17
Meer concrete mogelijkheden	17
Reflectie en conclusie	19
Meer lezen	19

1. PARTICIPATIE EN ZEGGENSCHAP

Participatie en zeggenschap: wat is het?

Een effectieve aanpak van maatschappelijke vraagstukken vraagt om betrokkenheid van álle inwoners. Alleen met hun stem, invloed, ervaringskennis en initiatieven is het mogelijk om te komen tot werkende oplossingen met draagvlak. Samenvattend wordt dit ook wel 'participatie' genoemd. Mensen kunnen invloed uitoefenen op hun leefomstandigheden: in hun directe leefomgeving in hun wijk, op het gemeentelijk beleid, op het beleid van instellingen en op landelijk en zelfs Europees niveau.

Participatie

'Beleidsmatige participatie' betekent dat mensen vanuit hun eigen invalshoek en belangen het beleid proberen te beïnvloeden.

Bijvoorbeeld via werkgroepen, adviesraden en cliëntenraden en door mee te doen aan inspraakavonden.

'Politieke participatie' betekent meedoen aan het politieke proces. Dat kan door te stemmen tijdens verkiezingen. Het kan ook door actief te zijn in een politieke partij, bijvoorbeeld door te assisteren bij het verkiezingsprogramma of de verkiezingscampagne. Of door mee te denken met de fractie door het signaleren van knelpunten of agenderen van thema's. Meedoen aan het politieke proces kan ook door gemeenteraadslid of fractievolger te worden.

De grenzen tussen deze verschillende vormen van participatie zijn in theorie scherp, maar in de praktijk vloeiend. Er

wordt ook wel gesproken over belangenbehartiging en volksvertegenwoordiging. Het doel bij al deze begrippen is het realiseren van goed beleid voor alle inwoners.

Zeggenschap

Participatie kan een meer of minder vrijblijvend karakter hebben. Inspraak is een voorbeeld van vrijblijvende participatie. Het betekent dat de inwoner mee mag praten over een onderwerp. Zeggenschap is niet vrijblijvend, want dat is het recht om mee te beslissen. Als we het in dit stuk hebben over zeggenschap bedoelen we vooral medezeggenschap: dat wil zeggen het mede, naast andere partijen, invloed uitoefenen op het beleid. In de gemeentelijke wereld zijn er immers vrijwel altijd diverse partijen betrokken bij vraagstukken. Medezeggenschap betekent dat iedereen

een stem heeft en op die manier mee kan beslissen over een bepaalde opgave of aanpak en ook over welke rol iemand daarin zelf kan en wil nemen.

Een wereld te winnen

Door participatie en medezeggenschap neemt het gevoel van eigenaarschap toe. Dat wil zeggen dat inwoners zich mede-eigenaar voelen van de samenleving. Het zijn immers de inwoners die gezamenlijk de samenleving vormen en bepalen in welke richting de samenleving zich ontwikkelt. In een goedwerkende democratie staan de overheid en haar instanties ten dienste van de inwoners en voeren zij het beleid uit waartoe inwoners gezamenlijk besluiten.

Het is dus belangrijk dat ook mensen met een lvb beleidsmatig en politiek participeren. Uit onderzoek door het College voor de Rechten van de Mens, het ministerie van VWS en het SCP blijkt echter dat de participatie van mensen met een lvb achterblijft in vergelijking met die van andere inwoners. Inwoners met een lvb kunnen onvoldoende invloed uitoefenen op voor hen belangrijke zaken in het dagelijks leven en op de hulp en ondersteuning die zij ontvangen. Daarnaast blijkt dat inwoners met een lvb onvoldoende gebruik kunnen maken van hun rechten om het politieke proces te beïnvloeden.

'In mijn gemeente is het VN-verdrag Handicap nog niet helemaal doorgevoerd. Je wordt al bang van het idee om daar binnen te stappen. Ik heb iemand in mijn gemeente met een lichamelijke beperking als buddy. Die loopt tegen dezelfde problemen aan.'

Nita Bouwman, ervaringsdeskundige en lid van de klankbordgroep.

LICHT VERSTANDELIJKE BEPERKING

Wanneer heeft iemand een licht verstandelijke beperking? Bij een IQ tussen 50 en 70 is er sprake van een licht verstandelijke beperking, een lvb. Bij een IQ tussen 70 en 85 kan er ook sprake zijn van een lvb als er bijkomende problemen zijn. In de omschrijving van het SCP is dat het geval als iemand niet sociaal redzaam is. Dat wil zeggen als diegene hulp nodig heeft op twee of meer van de volgende gebieden: communicatie, zelfverzorging, zelfstandig kunnen wonen, sociale en relationele vaardigheden, gebruikmaken van gemeenschapsvoorzieningen, zelfstandig beslissingen kunnen nemen, functionele intellectuele vaardigheden, werk, ontspanning, gezondheid en veiligheid.

Het Kenniscentrum lvb kijkt voor de bijkomende problemen naar het sociaal aanpassingsvermogen, ook wel de adaptieve vaardigheden genoemd. Daaronder vallen: conceptuele vaardigheden zoals kunnen lezen, schrijven en rekenen; sociale vaardigheden zoals communiceren en het oplossen van sociale problemen; praktische vaardigheden zoals persoonlijke verzorging en gebruik maken van openbaar vervoer.

Aantal

Het SCP becijferde in 2019 dat er in Nederland 1,1 miljoen mensen met een lvb zijn. Omdat er geen registraties zijn van het IQ van mensen en ook niet van de sociale redzaamheid van de bevolking, is dit aantal een zo nauwkeurig mogelijke schatting.

Volgens de LFB, belangenvereniging van mensen met een verstandelijke beperking, ontbreken op lokaal niveau vaak representatieve organisaties van mensen met een lvb. Mogelijkheden tot financiering van dergelijke fora en platformen

zijn nauwelijks voorhanden. In meerdere gemeenten is er wel een gehandicaptenplatform, waarin een enkele keer ook mensen met een lvb zitten, maar doorgaans maken die platformen geen deel uit van een formele adviesstructuur. Er zijn bijna geen mogelijkheden voor training of extra begeleiding van mensen met een lvb om mee te denken, doen en beslissen. Tot op heden hebben (ervaringsdeskundige) mensen met een lvb hooguit een functie als eyeopener voor professionals, organisaties, ambtenaren, gemeenteraadsleden en wethouders.

Meedoen aan de samenleving is voor veel mensen met een lvb een enorme uitdaging. Zeker omdat onze samenleving steeds complexer wordt door nieuwe technologieën en het grote beroep dat er op de zelfredzaamheid wordt gedaan.

Uit onderzoek van het SCP over kwaliteit van leven van mensen met een verstandelijke beperking blijkt dat mensen met een lvb minder zelfredzaam zijn en over minder hulpbronnen als veerkracht, werk en inkomen beschikken. Deze mensen ervaren vaker een minder hoge kwaliteit van leven dan anderen, wat zichtbaar wordt door meer eenzaamheid en minder actief zijn in bijvoorbeeld sport of vrijwilligerswerk. De diversiteit binnen deze groep is overigens groot, er zijn namelijk ook personen die wel volledig zelfredzaam zijn en erg tevreden zijn met hun kwaliteit van leven.

Uit hetzelfde rapport van het SCP komt naar voren dat (overheids)organisaties hulp kunnen gebruiken bij het herkennen van mensen met een lvb. Daardoor kunnen vervolgens de mensen met een lvb passende ondersteuning ontvangen. Voorbeelden van deze ondersteuning zijn informatie ontvangen in eenvoudig

taalgebruik en geen keuzemenu aan de telefoon maar direct hulp. De ervaringsdeskundigen die Movisie en Zorgbelang Inclusief ontmoetten in het leernetwerk, herkennen deze punten. Verbeteringen op al deze punten zorgen er voor dat mensen met een lvb beter kunnen ervaren hoe het is om mee te praten en mee te denken over wat voor hen belangrijke zaken zijn op het gebied van wonen, dagbesteding, zich onderdeel voelen van de wijk, et cetera. De beleidsparticipatie komt dan kortom beter tot uitvoering. Dit helpt de gemeente vervolgens om het beleid en de dienstverlening te verbeteren.

Wenselijk en verplicht

Waarom is het belangrijk dat de stem van mensen met een lvb wordt gehoord door politiek en beleid? Allereerst vanwege het basale uitgangspunt: 'Praat niet over ons maar met ons', zoals Jarno Geering van de

klankbordgroep politieke en beleidsparticipatie van mensen met een lvb het zegt.

VN-verdrag Handicap

Daarnaast is participatie van mensen met een beperking een uitgangspunt van het VN-verdrag Handicap, dat Nederland in 2016 heeft ondertekend. Volgens het College voor de Rechten van de Mens is het actief betrekken van ervaringsdeskundigen bij de uitvoering van dit verdrag niet vrijblijvend, maar een verplichting (zie artikel 4, derde lid, VN-verdrag Handicap). Dit betekent dat mensen met een beperking moeten kunnen meedenken over nieuwe wetten en beleid die het verdrag uitvoeren en die hun aangaan. Niet pas helemaal aan het einde, maar gelijk al vanaf het begin van het proces, zegt het VN-comité voor de rechten van mensen met een handicap.

Mensen met een lvb weten bijvoorbeeld heel goed wat voor obstakels zij tegen-

'PRAAT NIET OVER ONS MAAR MET ONS'

'Ga niet over ons praten, maar met ons. En pas dan meteen je taalgebruik aan zodat het voor ons te volgen is', zegt Jarno Geering. Conny Kooijman: 'Communiqueer bijvoorbeeld met plaatjes en gemakkelijke taal.'

Conny Kooijman en Jarno Geering, ervaringsdeskundigen in de klankbordgroep.

komen in het dagelijkse leven. Participatie draagt niet alleen bij aan de kwaliteit en effectiviteit van beleid en wetgeving, maar zorgt ook voor een toegankelijke samenleving. Volgens het College voor de Rechten van de Mens zijn de regering en gemeenten verplicht regels te maken over hoe zij mensen met een beperking betrekken. Daarnaast moeten ze het makkelijker maken voor mensen met een beperking om mee te denken.

Veel te winnen

Een van de conclusies die Movisie en Zorgbelang Inclusief het afgelopen jaar trokken op basis van de uitwisseling in het leernetwerk: er valt nog een wereld te winnen. De bevindingen vanuit het leertraject stroken in die zin met de conclusies van het College voor de Rechten van de Mens, het ministerie van VWS en het SCP.

Ellis Jongerius, directeur van de LFB, de belangenvereniging van mensen met een verstandelijke beperking én ervaringsdeskundige met een lvb, zegt het zo: 'Mensen met een lvb moeten veel meer gehoord en gezien worden. Het is hoog tijd dat zij meer mogelijkheden krijgen om mee te doen, mee te denken en mee te beslissen, ook in politiek en beleid.' Volgens Jongerius is er nog een lange weg te gaan om dat voor

elkaar te krijgen. 'Neem de landelijke en lokale verkiezingen. Voor veel mensen met een lvb is deelname daaraan heel ingewikkeld. Om dat te veranderen is het belangrijk dat ervaringsdeskundigen worden betrokken bij de gemeente en bij de politiek. En niet alleen vóór, maar ook na de verkiezingen. Meer in het algemeen moet de taal van beleid en gemeente begrijpelijker worden gemaakt. Ook daarbij kunnen ervaringsdeskundigen met een lvb een belangrijke rol spelen.'

Belemmeringen voor participatie

Er is dus nog veel te verbeteren als het gaat om participatie van mensen met een lvb. Hoofdstuk 3 bevat tal van tips en aanknopingspunten. Tijdens het leertraject kwamen diverse belemmeringen en obstakels naar voren voor participatie op lokaal niveau. Dit zijn de belangrijkste:

- Representatieve organisaties van mensen met een lvb (op lokaal niveau) ontbreken vaak;
- Er zijn te weinig goede mogelijkheden voor financiering van zulke organisaties;
- Best veel gemeenten beschikken over een gehandicaptenplatform, maar dit maakt meestal geen onderdeel uit van de formele adviesstructuur;

- Er zijn te weinig mogelijkheden voor training of extra begeleiding van mensen met een beperking;
- Tot op heden hebben ervaringsdeskundigen vooral een functie als eyeopener, in plaats van dat ze formeel zeggenschap hebben;
- Informatie over wetten en beleid is onvoldoende toegankelijk en beschikbaar voor iedereen;
- De mogelijkheid tot meedenken is onvoldoende toegankelijk, bijvoorbeeld als het gaat om aan vervoer, toegankelijke gebouwen en vergoedingen;
- De diversiteit in meedenkende panels en platforms is onvoldoende. Terwijl het wel nodig is dat mensen met verschillende beperkingen meedenken over wetten en beleid, omdat iedereen eigen ervaringen, kennis en behoeften heeft.
- Zie ook: mensenrechten.nl/nl/nieuws/hoe-gaat-het-met-het-vn-verdrag-handicap-2020-meedenken-over-wetten-en-beleid

2. PARTICIPATIE IN DE PRAKTIJK: WOERDEN, GORINCHEM EN ALMERE

Woerdense inclusieagenda: zeggenschap voor mensen met een lvb

Een samenleving waarin iedereen optimaal kan deelnemen, ongeacht leeftijd, achtergrond, gender, inkomen, talenten of beperkingen. Dat is voor de gemeente Woerden uitgangspunt van beleid. Samen met Inclusionlab vertaalde de gemeente dit in een lokale inclusieagenda, die met succes ruimte biedt voor zeggenschap voor mensen met een lvb.

Woerden geeft op meerdere manieren invulling aan zeggenschap van mensen met een lvb. Zo worden ervaringsdeskundigen betrokken bij het maken van inclusief beleid. Een mooi voorbeeld betreft Sven Plumers, die een lvb heeft en sinds 2018 op de lijst staat bij Progressief Woerden. Hij werkt samen met zijn buddy Jelle Ijpma, fractielid van dezelfde partij, die al lang meeloopt in de politiek. Sven doet vanuit zijn rol bij Progressief Woerden actief aan belangenbehartiging bij de gemeente Woerden. 'Mijn rol bestaat uit veel netwerken', zegt hij. 'Ik ga op zoek naar voorbeelden van hoe andere gemeenten zaken rondom inclusie oppakken. Ik stel vragen over hoe we dingen doen en wat er anders kan.'

Netwerken

Sven heeft een goede band met de burgemeester. Wat daarbij helpt, is de sympathieke manier waarop hij zijn boodschap brengt. Als hij iets op zijn hart heeft dan deelt hij dat gewoon. Hij houdt daarmee niet alleen Progressief Woerden scherp, maar ook mensen buiten deze partij. Jelle Ijpma, fractielid van Progressief Woerden: 'Sven is erg constructief en opbouwend. Hij is geen boze spreker. Hij spreekt niet in termen van "dit is er allemaal mis" maar over "wat kunnen we beter of anders doen?" Daarmee creëert hij een positieve verandering.'

Sven heeft erg veel contacten, onder andere met leder(in) en, vanuit zijn betrokkenheid bij het programma 'onbeperkt meedoen', met het ministerie van VWS. Allemaal netwerken die van belang zijn om je verhaal te laten horen én signalen op te vangen. Deze signalen koppelt Sven weer terug aan de gemeente Woerden. Door onder andere zijn lidmaatschap

bij Progressief Woerden en zijn goede contact met de burgemeester heeft Sven directe invloed op de politiek.

Lokale inclusieagenda

Op dit moment werkt de gemeente Woerden samen met Inclusionlab aan inclusief beleid. Centraal daarin staat het opstellen

en uitvoeren van een *lokale inclusieagenda*. Deze agenda is erop gericht dat alle inwoners van Woerden optimaal kunnen deelnemen aan de samenleving, ongeacht leeftijd, achtergrond, gender, inkomen, talenten of beperkingen. Op de agenda staan onder andere actiepunten over een inclusieve arbeidsmarkt, onderwijs, sporten en een inclusiefestival. Bij het opstellen van de Inclusieagenda zijn onder andere mensen met een lvb betrokken. Sven is een van hen.

Woerden startte in 2013 met het werken aan inclusie. Aanleiding was de invoering van het VN-verdrag voor mensen met een beperking. Sinds 2016 gaat het College van B&W van Woerden vol voor de genoemde inclusieagenda, na een unaniem geaccepteerde motie voor het benutten van ervaringskennis in gemeentelijk beleid. Op dat moment schakelde de gemeente Anouk Bolsenbroek van Inclusionlab in om ondersteuning te bieden bij het realiseren van de lokale inclusieagenda. Anouk is directeur van dit netwerk van zelfstandig ondernemers die zich in hun werk laten inspireren door het ideaal van een inclusieve samenleving.

Anouk werkt nauw samen met Sven Pluimers. Zij wandelt geregeld door het gemeentehuis en spreekt beleidsadviseurs aan. Ze vraagt ze bijvoorbeeld hoe inclusie in hun beleid terugkomt en om daar eens een stuk over te schrijven. Met vragen als 'Wat drijft je?' en 'Wat moet er gebeuren als het gaat om inclusie?' wakkert ze bij ambtenaren het bewustzijn aan dat inclusie van belang is.

Sven zet onderwerpen op de agenda om te veranderen binnen de gemeente. Hij spreekt met mensen uit politiek en beleid én met zijn natuurlijke achterban van inwoners en cliënten. Zo kan hij een

verbinding maken tussen de leefwereld van inwoners en het gemeentelijk beleid en de politiek.

Goede resultaten

De inclusieagenda heeft al concrete resultaten opgeleverd. Zo is in het onderwijs een verandering doorgevoerd op het gebied van inclusie. De visie van scholen in Woerden is geworden: 'Wij willen een school zijn voor elk kind in de buurt'. Dit betekent dat in de toekomst geen enkel kind meer buiten de stad naar school hoeft. In Woerden komen kinderen met en zonder beperking samen in de klas, aldus Anouk.

Maar de inclusieagenda en de lobby van Sven en Anouk hebben meer opgeleverd. Verenigingen en sportclubs in de gemeente zijn inclusiever geworden. En er worden inclusieve wijken gebouwd, waarin de stedenbouwkundigen samen met de inwoners en ondernemers bezig zijn met het ontwerpen van een inclusieve wijk. Ook is de website van Woerden voor iedereen toegankelijk gemaakt.

Daarnaast is er van 8 tot 25 september 2021 een inclusiefestival georganiseerd met onder andere sportclinics, workshops gebarentaal en theater. Dit soort evenementen maken steeds meer mensen bewust van inclusie.

Succesfactoren

Waar is het succes van de Woerdense inclusieagenda aan te danken? Duidelijk is dat de persoonlijke eigenschappen van Sven Pluimers (open, positieve houding) en Anouk Bolsenbroek (doortastend en inspirerend) er in sterke mate aan bijdragen. Beide kartrekkers zorgen er ieder op hun eigen manier voor dat inclusie bij

ambtenaren, politiek en organisaties in Woerden op het netvlies blijft staan. Mede daardoor is er brede steun voor de inclusieagenda, zowel bij politiek links als politiek rechts.

Belangrijke factor was dat Sven de kans kreeg om aan de slag te gaan als fractiemedewerker bij Progressief Woerden: deze partij keek naar zijn talent, niet naar zijn beperking. Sven en Jelle vormen nu een zeer functioneel duo. Jelle brengt politieke ervaring mee en Sven de verfrissende blik. Ze luisteren naar elkaar, nemen de tijd voor elkaar en dat maakt hen tot een effectieve combinatie.

Geduld nodig

Bij het tot stand komen van nieuw beleid zet Woerden altijd de inclusiebril op, want dankzij de kartrekkers is inclusie in Woerden een breed gedragen onderwerp. Toch zijn er volop uitdagingen. Anouk Bolsenbroek spreekt veel mensen met een beperking die tegen belemmeringen in de samenleving aanlopen. Het is niet altijd makkelijk om oplossingen te vinden en snel resultaten te boeken, vaak is geduld geboden, ook omdat de werkdruk binnen het gemeentelijk apparaat hoog is. Er zijn heel veel projecten die gaan over inclusie en dat maakt het lastig om verdieping aan te brengen. Het is daarom een constante evenwichtsoefening om in de beperkte tijd de juiste aandacht aan problemen te geven.

gemeente Woerden

Burgemeester is zeer betrokken en benaderbaar

Sleutelpersoon vormt sterk duo met onder andere inclusief ondernemer

Centrale sleutelpersoon met een beperking krijgt mensen makkelijk mee

Succesfactoren

Vijfherenlanden, Molenlanden en Gorinchem

Klankbordgroep bepaalt in sterke mate eigen agenda en doelen

Lijnen tussen klankbordgroep en deelnemende gemeenten zijn kort

Door regionale basis klankbordgroep kunnen zaken breder opgepakt worden

Succesfactoren

Inclusie in Gorinchem: beter begrip dankzij de klankbordgroep

In Gorinchem helpt een klankbordgroep van mensen met een lvb de gemeente om haar Wmo-beleid vorm te geven. De klankbordgroep komt zelf met adviezen en wordt geregeld door de gemeente geraadpleegd, bijvoorbeeld over het toegankelijk maken van de website.

Stefan van Drunen is al vanaf de start in 2014 actief lid van de regionale klankbordgroep van mensen met een lvb in Gorinchem, Molenlanden en Vijfheerenlanden. Na een jaar werd hij voorzitter. Ook Arie Strik, beleidsadviseur Wmo van de gemeente Gorinchem, is vanaf het begin bij de klankbordgroep betrokken. Hij fungeert samen met Menno Kelder van de gemeente Molenlanden als contactpersoon tussen de gemeenten en de klankbordgroep Ablasserwaard/Vijfheerenlanden, zoals de klankbordgroep officieel heet.

In de klankbordgroep zitten behalve Stefan nog twee andere leden met lvb, zij komen uit de buurgemeenten Vijfheerenlanden en Molenlanden.

Beleid goed inrichten

De klankbordgroep werd zeven jaar geleden opgericht, vlak voor de grote decentralisaties in het sociaal domein. De SP van Gorinchem had in een motie gewezen op het belang van participatie van mensen met een lvb. Arie Strik: 'Als gemeente beseften we dat het belangrijk was om met ervaringsdeskundigen aan tafel te gaan. Mensen met een lvb krijgen vaak individuele begeleiding of dagbesteding en hebben dus veel te maken met de gemeente. Als je je beleid goed wilt inrichten is het zaak dat de stem van deze inwoners wordt gehoord.'

De colleges van Gorinchem en zes omliggende gemeenten gingen samen in gesprek hoe ze dit voor elkaar konden

krijgen en kozen voor het instellen van een klankbordgroep. Zorgorganisaties droegen kandidaten aan en er werd een coach geregeld die de groep begeleidde.

Drie doelen

Jaarlijks komt de klankbordgroep vijf keer bij elkaar, soms wat vaker, bijvoorbeeld rond speciale bijeenkomsten. De klankbordgroep stelt zichzelf drie doelen: gemeente en Wmo-adviesraden informeren, signalen verzamelen over hoe het Wmo-beleid uitpakt voor mensen met een lvb en concrete feedback geven op folders, brieven en andere teksten waarmee de gemeente informatie verstrekt aan inwoners die ondersteuning krijgen. Deze doelen en werkzaamheden zijn door de werkgroep zelf bepaald. 'Logisch', zeg Arie Strik: 'Het gaat er niet om wat ons doel als gemeente is, maar wat het doel van de klankbordgroep zelf is.'

Korte lijnen

De klankbordgroep heeft korte lijnen met de contactpersonen van de deelnemende gemeenten. Stefan: 'Als we een vraag hebben aan een van de gemeenten, kunnen we direct bij onze contactpersonen terecht. Zij zorgen dat wij antwoord krijgen en dat zaken geregeld worden.'

Andersom vraagt de gemeente de klankbordgroep regelmatig om haar mening. Dat gebeurde bijvoorbeeld toen Gorinchem haar website ging aanpassen. Stefan: 'De gemeente vroeg ons om mee te kijken of de woorden en teksten mis-

schien te moeilijk waren, of dat bepaalde informatie miste.'

Beter communiceren

Het voornaamste resultaat van de klankbordgroep is dat de gemeente beter is gaan communiceren met mensen die ondersteuning krijgen. Arie geeft een voorbeeld: 'Gemeentelijke instanties gaan regelmatig bij mensen op gesprek voor een herindicering van zorg en ondersteuning. Voor sommige inwoners is dit heel erg spannend: ze zijn hartstikke zenuwachtig en hebben soms het gevoel of examen moeten doen. Wij zijn daarmee in onze communicatie meer rekening gaan houden door mensen vertrouwen te geven en bijvoorbeeld uitnodigende taal te gebruiken in onze brieven.'

Een ander positief effect van de klankbordgroep is dat de gemeente nu makkelijker in contact komt met inwoners met een lvb. Arie: 'De klankbordgroep kan ons in contact brengen met inwoners uit haar achterban. Dat zijn mensen die we zelf niet altijd makkelijk weten te vinden.'

Geen eenrichtingsverkeer

Een belangrijke factor in het succes van de klankbordgroep is dat de communicatie geen eenrichtingsverkeer is. 'Soms vraagt de gemeente ons ook om advies', zegt Stefan. 'Zo vroeg de gemeente ons op een bepaald moment wat de coronacrisis deed met mensen met een lvb. Dat leverde veel persoonlijke verhalen op van mensen die in deze periode niet naar de inloop

konden.' Dit is een plek waar mensen met een lvb terecht kunnen voor ontmoeting, een gezamenlijke maaltijd en begeleiding. Arie reageert: 'Dat was een moeilijk punt. Door de geldende coronaregels konden we daar niets aan doen. We voelden ons onmachtig. Maar het was goed dat we er met elkaar over in gesprek gingen. Dat zorgde voor begrip over en weer. Dat is belangrijk.'

Een tweede succesfactor is dat de ondersteuning van de klankbordgroep goed geregeld is. Stefan: 'We hebben een onafhankelijke ondersteuner. Zonder haar komen we nergens. We zitten vaak op verschillende plekken en zij regelt de locatie, koffie en thee en maakt de notulen. Ze stuurt en steunt ons waar nodig en doet er alles aan om ons in onze kracht te zetten. Positief is ook dat we een vrijwilligersvergoeding krijgen en dat onze reiskosten volledig worden vergoed. Dat is een blijk van waardering.'

Proactief

Arie ziet dat de klankbordgroep in de loop der jaren enorm is gegroeid. 'In het begin zaten ze nog wel eens in de "consumptiehouding", maar inmiddels is de klankbordgroep enorm proactief. Iedereen vertelt zijn verhaal. Niemand verstopt zich meer. We halen mooie resultaten. De gemeente luistert echt naar wat de klankbordgroep inbrengt en probeert daarnaar te handelen. We nemen deze groep ontzettend serieus.'

Arie voegt er wel aan toe dat je realistisch moet blijven over wat de klankbordgroep voor elkaar kan krijgen. 'Zo zijn we ons ervan bewust dat we met een klankbordgroep niet de hele achterban kunnen bereiken.'

Meer leden nodig

Stefan ziet ondanks de successen nog voldoende aandachtspunten voor de

toekomst. Zo constateert hij dat de websites van de buurgemeenten lang niet zo overzichtelijk zijn als die van Gorinchem. 'Ik wil mensen van die gemeenten bij ons uitnodigen en hen laten leren van onze ervaringen.'

Om nog beter haar werk te kunnen doen, heeft de klankbordgroep daarnaast een bredere bezetting nodig. 'Ik snak echt naar meer mensen', zegt Stefan. 'We zijn druk bezig om dat voor elkaar te krijgen. Het maakt niet uit waar iemand vandaan komt. Het zou ook heel fijn zijn als we een vrijwilliger vinden die onze vergaderingen kan notuleren.'

Arie koestert dezelfde wens als Stefan: 'Het is mijn grote droom dat zich meer mensen bij de klankbordgroep aansluiten, want dan kun je meer dingen doen. Ik gun de regio een goed gevulde klankbordgroep met een behapbare taakstelling per persoon.'

G-KRACHT panel in Almere geeft stem aan mensen met een lvb

Almere werkt vanuit een breed actieprogramma aan inclusie van alle inwoners. Specifiek voor mensen met een lvb is er het zogeheten G-KRACHT politiek panel, dat in 2009 door de lokale Stichting ABRI werd opgezet. Het panel speelt een belangrijke rol: mensen met een lvb wisselen er ervaringen uit over waar ze tegenaan lopen. Vanuit het panel worden problemen en mogelijke oplossingen geagendeerd bij politiek en beleid.

‘Almere voor iedereen, door iedereen’ is de titel van een overkoepelend actieprogramma voor 2020-2022 waarin Almere schetst hoe de gemeente werkt aan een inclusieve stad voor alle inwoners. In 2018 werd al een Inclusieagenda opgesteld, op basis van het VN-verdrag Handicap, gericht op het opheffen van belemmeringen voor mensen met een zichtbare of niet zichtbare beperking.

Participatie bevorderen

Specifiek voor mensen met een verstandelijke beperking is er in Almere het G-KRACHT politiek panel, dat tot doel heeft om de participatie van deze inwoners in de stad te bevorderen. Het panel werd in 2009 opgericht door Stichting ABRI nadat de doelgroep had aangegeven graag met de gemeente in gesprek te willen komen over onderwerpen als Wmo-voorzieningen, beleidsparticipatie of bijvoorbeeld over het stemmen bij de verkiezingen. De toenmalige burgemeester Annemarie Jorritsma, die zich erg inzette voor deze doelgroep, installeerde het G-KRACHT politiek panel. Het panel komt elke maand bij elkaar en bestaat uit 10 deelnemers en 4 ondersteuners.

De burgemeester van Almere, sinds 2015 was dat Franc Weerwind, bezoekt het panel twee keer per jaar. Hij geeft adviezen, bijvoorbeeld over waar de inwoners kunnen aankloppen als ze tegen een probleem aanlopen. Ook met de

gemeenteraad heeft het panel contact. Driemaal per jaar gaat het panel met een aantal politieke partijen in gesprek in het stadhuis van Almere. Op die manier vormt het G-KRACHT politiek panel een schakel tussen de leefwereld van mensen met een beperking en de systeemwereld van de gemeente. En het toont aan dat mensen met een lvb serieus genomen worden: ze worden gehoord én erkend.

Op de agenda

Het panel zet geregeld zaken op de agenda die voor de doelgroep van belang zijn maar die de politiek niet altijd goed op het netvlies heeft. In aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen van 2022 bespreken de betrokkenen momenteel bijvoorbeeld het belang van ‘een leven lang leren’, óók voor mensen met een lvb. Ingrid Thijs, begeleider van het panel: ‘Jongeren uit onze doelgroep stoppen vaak met leren als ze 18 jaar zijn, want dan houdt het speciaal onderwijs op. Dat voelen velen als gemis. Wij brengen nu samen in kaart wat er mogelijk is en gaan dat bij de politiek onder de aandacht brengen.’

Marjan Heidstra geeft nog een voorbeeld van een succes. ‘Wij kregen signalen over onvrede bij mensen met een lvb over het Wmo-vervoer. De onvrede moesten echter geuit worden bij de vervoersaanbieder. Merkwaardig, want zo krijg je dat de slager zijn eigen vlees keurt. Het G-KRACHT politiek panel ging

daarop in gesprek met de toenmalige wethouder en dat leidde ertoe dat er nu een onafhankelijke klachtencommissie actief is.’

Ingewikkelde taal

Een blijvend punt van aandacht van het panel is de ingewikkelde taal die de gemeente in communicatie met inwoners gebruikt. Ingrid: ‘We horen heel vaak van onze doelgroep dat brieven van de gemeente te complex zijn en dat signaal geven we dan uiteraard door aan de gemeente. Die heeft wel actie ondernomen: ze stelde een groepje samen met een projectleider van de gemeente en 2 panelleden. Samen namen zij enkele gemeentebrieven onder de loep. Mede op basis van de zo verzamelde input is er een training begrijpelijk schrijven georganiseerd voor een groep ambtenaren van de gemeente.’

De begeleiders en betrokkenen van het G-KRACHT politiek panel begrijpen goed dat niet alles waar ze tegenaan lopen kan worden opgelost. ‘Soms moet je gewoon met dingen leren omgaan. Dat er naar ons geluisterd wordt en dat er nagedacht wordt over besluiten die ons raken, is op zich ook al heel belangrijk’, zegt Ingrid.

Input gevraagd

Het G-KRACHT politiek panel agendeert dus geregeld onderwerpen bij beleid en politiek. Maar het gebeurt ook dat de gemeente actief de betrokkenen uitnodigt om input te leveren. Peter Deenen,

gemeente Almere

G-krachtpanel heeft veel leden en staat daardoor steviger

G-krachtpanel heeft ook afvaardiging in de lokale, inclusiebrede VIP-groep

Panel heeft al jarenlang stevige backup van Stichting Abri

Succesfactoren

beleidsadviseur van de Afdeling Zorg en Welzijn: 'In het kader van ons inclusiebeleid vragen wij de VIP-groep geregeld om input.' In deze VIP-groep, afkorting van VN-verdrag in de praktijk, zitten vertegenwoordigers van inwoners met uiteenlopende beperkingen. Peter: 'Ambtenaren vanuit verschillende afdelingen van de gemeente zitten tegenwoordig in één team inclusie en mensen van de VIP-groep sluiten aan bij onze vergaderingen. Zij komen met van alles en nog wat en wij kunnen al die verschillende onderwerpen oppakken, omdat we er met alle afdelingen vertegenwoordigd zijn.'

Persoonlijke groei

Het G-KRACHT politiek panel levert veel op, ook voor de deelnemers persoonlijk, ziet Ingrid Thijs. 'Mensen groeien doordat ze in het panel actief zijn. Het is goed voor hun gevoel van eigenwaarde. Zo had een van de leden problemen met een bepaald kruispunt in Almere, hij vond het erg onveilig. Ik ben daar toen samen met hem mee aan de slag gegaan. Met een politieagent hebben we het kruispunt bezocht. Toen die agent zich er nader in verdiepte, bleek dat er inderdaad relatief veel ongelukken gebeurden. Het kruispunt is daarom uiteindelijk ook aangepast.'

Dankzij deze ervaring is het zelfvertrouwen van het panellid gegroeid. Ingrid: 'Inmiddels woont hij zelfstandig in een woonvoorziening. Hij geeft ook daar sneller aan als hij tegen dingen aanloopt. Dat was vroeger echt anders.'

Zelf aan het woord

Het G-KRACHT politiek panel brengt veel goeds, maar er blijven nog zeker dingen te wensen over. 'We merken dat de

'Ik merk dat wanneer ik benoem dat ik ambassadeur Inclusie ben voor de Verenigde Naties Nederland ik ineens serieus genomen word in gesprek met mensen. Hoe groter de organisatie waar je bij betrokken bent, hoe serieuzer je genomen wordt. Ik probeer binnen te komen bij verschillende organisaties en plaatsen om te werken aan inclusie, maar het blijft een uitdaging. Ik ga uit van het nee-scenario. Als ik 'ja' krijg is het een cadeautje.'

Nita Bouwman, ervaringsdeskundige in de klankbordgroep

begrippen die in vergaderingen gebruikt worden door de leden van het panel soms niet begrepen worden. Onze leden hebben ook aangegeven dat Marjan en ik tijdens overleggen met raadsleden erg veel aan het woord zijn', zegt Ingrid. 'Ze zouden zelf graag meer willen zeggen, maar vinden dat spannend. Een cursus vergaderen en discussiëren zou erg kunnen helpen. Gelukkig heeft de stichting PRAGO in Almere zich bereid verklaard om een training voor ons te verzorgen.'

Het G-KRACHT politiek panel hoopt daar binnenkort mee aan de slag te gaan. 'Dan kunnen de panelliden meer zelf oppakken. Ze worden nu vaak ondersteund door een maatje, iemand die een panellid helpt om zijn doel te bereiken, bijvoorbeeld door te helpen met stukken lezen, of dingen te schrijven. We zouden het liefst voor alle panelliden een maatje regelen, maar ze zijn lastig te vinden', zegt Ingrid.

Marjan vindt dat zij en Ingrid moeten leren om vaker achterover te leunen. 'We moeten minder voor de panelliden invullen. Hoe meer zij zelf aan het woord komen, hoe beter het contact met toehoorders verloopt', zien we. 'Er is vaak sprake van grote verlegenheid bij mensen die in gesprek komen met ons panel. Als de doelgroep meer zelf aan het woord komt en er meer rechtstreeks contact ontstaat met derden, zie je die verlegenheid meteen afnemen.'

Marjan heeft ten slotte nog een hartenkreet. 'We hebben de mond vaak vol over inclusie en participatie. Maar hoe kun je meedoen als je, zoals velen van onze doelgroep, niet kunt lezen en schrijven? Hoe rusten we mensen toe, zodat ze inderdaad kunnen meedoen en niet verkommeren in een instelling? Het is een vraag waar we als samenleving een antwoord op moeten proberen te vinden.'

3. LESSEN, TIPS EN REFLECTIE

Succesfactoren

De voorbeelden van Woerden, Almere en Gorinchem in het vorige hoofdstuk laten zien dat gemeenten volop mogelijkheden hebben om de politieke en beleidsparticipatie van inwoners met een lvb te verbeteren. Hoewel de aanpak in deze drie gemeenten verschilt, zijn er wel gedeelde succesfactoren aan te wijzen:

- De deelnemers met een lvb beschikken over **ondersteuners** die vaak ook zorgen voor de vertaalslag tussen de leefwereld van mensen met een lvb en de systeemwereld.
- **Duoschap** met iemand die de weg weet binnen de gemeente, 'het systeem', blijkt een belangrijk werkzaam element te zijn om te kunnen participeren. Dit is naast de ondersteuners, die vaak vanuit een externe organisatie betrokken zijn.
- **Organisaties** en partijen van binnen of buiten de gemeentelijke organisatie bieden ondersteuning aan mensen met een lvb. Bij alle voorbeelden zie je dat zij oog hebben voor participatie van mensen met een lvb, en dit op de beleidsagenda zetten.
- Er is **draagvlak**: zowel bij gemeente als politiek. Dit zorgt ervoor dat de beno-

digde stappen sneller en makkelijker gezet kunnen worden. Daarnaast zorgt dit er voor dat opgehaalde signalen goed opgevolgd kunnen worden.

- De **samenwerking** tussen gemeente en mensen met een lvb is goed. Bijvoorbeeld via hun ondersteuners of de organisatie waarbij ze betrokken zijn.

Inzicht in succesfactoren biedt ook de publicatie '**Beter beleid met ervaringskennis**', die Movisie in 2021 uitbracht. Deze publicatie onderscheidt vijf voorwaardelijke kenmerken van inclusieve inwonerp participatie. Deze kenmerken zijn: samen, flexibel, proactief, dichtbij en vroegtijdig.

Samen: de gemeente en betrokken inwoners pakken samen – in partnerschap – de participatie van inwoners bij beleid en uitvoering op. Gemeente en inwoners gaan bijvoorbeeld samen aan de slag met participatievormen om inwoners bij een specifiek thema of vraagstuk te betrekken.

Flexibel: de gemeente en betrokken inwoners zijn laagdrempelig, kunnen variëren in werkwijze en procedures, zijn niet

bureaucratisch, wel wendbaar. Gemeente en inwoners werken bijvoorbeeld met verschillende participatievormen, die tijdelijk worden ingezet om inwoners te betrekken bij een specifiek thema of vraagstuk.

Proactief: de gemeente en betrokken inwoners zijn naar de samenleving gericht, continu in contact met groepen in de samenleving, zodat ze weten wat er leeft en kunnen signaleren. Er is ruimte voor inwoners om ongevraagd actie te ondernemen.

Dichtbij: de gemeente en betrokken inwoners sluiten aan bij vragen, ervaringskennis en interesse van inwoners en bij de plekken waar groepen inwoners zich bewegen (vindplekken). Dat levert concrete thema's en vragen op, die de inwoner daadwerkelijk bezighouden. Dichtbij betekent ook dat er gewerkt wordt met participatievormen die fysiek dichtbij plaatsvinden. Het gaat dus om aansluiten in thematiek, taal en plaats.

Vroegtijdig: de gemeente en betrokken inwoners zijn in een vroeg stadium op de hoogte van signalen en knelpunten die leven onder inwoners. Inwoners zijn bovendien al vroeg bij het beleidsproces betrokken, wanneer het beleid nog ontwikkeld wordt. Hiervoor is ruimte in de gemeentelijke beleidsagenda.

Betrokkenen in de drie gemeenten – zowel vertegenwoordigers van de gemeenten als de inwoners met een lvb – onderschrijven dat de genoemde kenmerken echt nodig zijn voor effectieve politieke en beleidsparticipatie. Ze geven ook aan dat de werkwijze in hun gemeente deze vijf kenmerken inderdaad heeft.

'Voor politieke participatie is het nodig dat begrijpelijke taal de hoogste prioriteit krijgt. Dat ook websites in begrijpelijke taal worden gemaakt. Vaak staan er veel flitsende kreten op de websites van politieke partijen. Het mag wel met duidelijke woorden. Ik vind de gemeenteraadsverkiezingen vaak onbegrijpelijk. Vaag en saai.'

Evert Pultrum, ervaringsdeskundige in de klankbordgroep.

Vijf basisprincipes

De casusbeschrijvingen van Woerden, Almere en Gorinchem en de inzichten van de leden van de klankbordgroep laten zien hoe mensen met een lvb aankijken tegen de mogelijkheden en beperkingen voor participatie. Voor velen van hen is participatie geen vanzelfsprekendheid. Zij hebben er doorgaans weinig ervaring mee en vinden het lastig het beleidsmatige en politieke jargon te begrijpen. De doelgroep zelf noemt vijf basisprincipes om hun participatie te versterken:

- Een uitnodigende houding waarbij mensen met een lvb actief worden opgezocht zodat zij zich actief betrokken voelen;
- Een inhoudelijk ondersteuner (buddy/mentor/coach) die meedenkt, helpt beleidsstukken te vertalen en contacten te leggen;
- De aanwezigheid van een groep actieve en betrokken mensen met een lvb (een achterban), dit moet gestimuleerd worden;
- Duidelijkheid voor mensen met een lvb over bij wie ze waarvoor terecht kunnen (bijv. binnen een gemeente of uitvoerende organisatie) om mee te praten en mee te denken over zaken die vanuit beleid en dienstverlening hun leven raken. Denk aan wonen, zorg, dagbesteding, et cetera.
- Eenvoudig taalgebruik, geen ingewikkelde termen.

Meer concrete mogelijkheden

De praktijkvoorbeelden en de gesprekken in de klankbordgroep met ervaringsdeskundigen, leveren concrete tips op voor gemeenten, politieke partijen en mensen met een lvb.

Tips voor gemeenten

- Organiseer een bezoek aan of gesprek met de burgemeester, wethouder of gemeenteraadslid. Laat mensen met een lvb kennis maken met deze functionarissen. De gemeente krijgt dan een duidelijk en herkenbaar gezicht en de drempel om ernaartoe te gaan of actief te worden, wordt lager.
- Organiseer periodiek een informatie-dag in het gemeentehuis, bijvoorbeeld op de Dag van de Democratie op 15 september. Verschillende afdelingen kunnen dan toelichten wat zij doen en wat zij kunnen betekenen voor mensen met een lvb. Ook kunnen speeddates worden gehouden met gemeenteraadsliden.
- Stimuleer en faciliteer mensen met een lvb om te gaan stemmen tijdens verkiezingen. Bijvoorbeeld door mensen met een lvb persoonlijk op te zoeken, met aansprekende filmpjes, en met eenvoudig taalgebruik in het campagnemateriaal.
- Ondersteun en begeleid initiatieven van mensen met een lvb zelf. Er zijn soms lokaal al initiatieven van mensen met een lvb en door daar bij aan te sluiten kun je ook nagaan waar behoefte aan is en of ondersteuning nodig is. Bijvoorbeeld door groepjes actieve mensen met een lvb, zoals lokale afdelingen van Onderling Sterk, te faciliteren met een activiteitenbudget en een ondersteuner. Op deze manier kan participatie verduurzaamd worden.
- Stimuleer de adviesraden sociaal domein en andere gemeentelijke adviesraden om mensen met een lvb bij hun werkzaamheden te betrekken. Mensen met een lvb kunnen zelf lid worden van een adviesraad of deelnemen aan een klankbordgroep.
- Bedenk bij elk nieuw beleid dat er ook mensen met een lvb mee te maken krijgen: wonen, werk, zorg en welzijn enzovoort, en bekijk lokaal welke partijen, organisaties en/of aanbieders al veel contact hebben met deze doelgroep. Probeer daarbij aan te sluiten en op te halen wat er speelt onder deze doelgroep. Onderzoek ook of er lokaal al initiatieven zijn waar mensen met een lvb aan meedoen en probeer daarbij aan te sluiten.
- Wees voortdurend alert op mogelijkheden om de participatie van mensen met een lvb te stimuleren. Gebruik daarvoor ook de aanbevelingen voor politieke partijen en voor mensen met een lvb zelf (zie blz 18). Beleg deze taak bijvoorbeeld bij een participatie-ambtenaar.
- Besteed bij het debat over de participatieverordening aandacht aan de wijze waarop mensen met een lvb kunnen participeren. Aan welke voorwaarden moet worden voldaan zodat zij optimaal kunnen participeren in het beleid en de politiek? Gebruik de suggesties in deze publicatie en hanteer flexibele vormen (gesprekken, spelvormen, interviews).
- Zie het actieplan van het ministerie van Binnenlandse Zaken over politieke participatie door mensen met een beperking als een extra stimulans voor ook het vergroten van participatie van mensen met een lvb.
- Stel zo veel als mogelijk een lange-termijnagenda op, samen met mensen met een lvb. En zorg daarnaast samen voor een goede langetermijnagenda met onderwerpen waarvoor inbreng en betrokkenheid van mensen met een lvb wenselijk is. Dan is duidelijk op welk moment en hoe zij goed en tijdig betrokken kunnen worden (dit geldt ook voor politieke partijen).

- Verder goed om te weten: het ministerie van Binnenlandse Zaken richt een aanjaagteam op van bestuurders met een beperking. Dit team gaat begin 2022 aan de slag om mensen met een beperking te enthousiasmeren om politiek actief te worden en om instanties te adviseren over de participatie van deze inwoners.

Tips voor politieke partijen

- Neem als partij een open houding aan ten opzichte van mensen met een lvb. Zie en beschouw hen op een natuurlijke manier als burgers van onze samenleving die op hun manier, net als anderen, een bijdrage kunnen leveren aan de samenleving.
- Zoek mensen met een lvb actief op en nodig ze uit. Velen van hen hebben een verleden van isolatie en achterstelling en zijn niet gewend om in de samenleving actief te zijn. Daarom moeten ze nadrukkelijk actief benaderd worden om deel te nemen aan de politiek, in welke vorm dan ook.
- Bied bij het benaderen en betrekken van mensen met een lvb een combinatie aan van educatieve en ontspannende activiteiten. Daardoor is het niet alleen nuttig maar ook plezierig voor mensen met een lvb om politiek of beleidsmatig actief te zijn.
- Benoem een aanspreekpersoon in de partij of fractie. Dat wil zeggen iemand die speciale aandacht besteedt aan het benaderen en betrekken van deze burgers, die zich open stelt voor mensen met een lvb en hun contactpersoon is. Laat deze aanspreekpersoon een duo vormen met iemand met een lvb.
- Bied een begeleidingstraject aan voor mensen met een lvb die langere tijd actief willen worden. Bijvoorbeeld met toegespitste scholing; een buddy of coach die met hen optrekt en als klankbord en sparringpartner funktioneert; of door het vormen van een soort

'Ik merk in mijn gemeente dat mensen niet echt benaderbaar zijn. Ik doe daarom provinciaal mijn verhaal. Daar kon ik wel contact met iemand krijgen.'

Evert Pultrum, ervaringsdeskundige in de klankbordgroep.

'portfolio' van activiteiten. Dankzij een dergelijk systematisch traject kunnen mensen met een lvb als het ware een loopbaan volgen en zich ontwikkelen.

Tips voor mensen met een lvb

- Signaleer knelpunten uit de leefwereld van de achterban en agendeer onderwerpen die voor mensen met een lvb van belang zijn. Mensen met een lvb weten immers heel goed wat er in hun wereld speelt en waar zij behoefte aan hebben. Dat kunnen zij aangeven aan politieke partijen en gemeente.
- Vorm een groepje van mensen met een lvb die goed samenwerken. Dan kun je met elkaar bespreken wat de doelen zijn, plannen maken en taken verdelen. De een is misschien beter in contact met de achterban, een ander kan iets op een website schrijven en weer een ander is goed in gesprekken met de gemeente. Samen sta je sterker, doe het dus niet alleen.
- Stimuleer andere mensen met een lvb om politiek of beleidsmatig actief te worden, op een manier die bij hen past. Bijvoorbeeld door leuke filmpjes op sociale media te zetten of lid te worden van een adviesraad of politieke partij. Stimuleer hen om in ieder geval te gaan stemmen.
- Sluit aan bij algemene inspraakavonden. Je kunt samen met andere inwoners of via de gemeente uitzoeken wanneer ze zijn en over welke onderwerpen ze gaan.
- Zoek een maatje/buddy om samen mee op te trekken als je politiek of beleidsmatig actief wilt worden. Dat kan een (oud-)

politicus of belangenbehartiger zijn die zijn kennis en contacten beschikbaar stelt en samen met je optrekt, of af en toe met je over ervaringen doorpraat.

- Laat je zien: ga naar vergaderingen en bijeenkomsten van adviesraden, gemeenten of politieke partijen. Laat weten dat je er bent, wat je wel en niet kunt en wilt en geef aan dat je een bijdrage wilt leveren en kennis van zaken hebt. Als je positief bent en goede suggesties hebt, ben je altijd welkom.
- Kijk naar welke rol(len) en taken je aanspreken als het gaat om participatie. Er is op vele manieren een bijdrage te leveren aan het werk van een politieke partij. Bijvoorbeeld door flyers te verspreiden, te helpen bij de organisatie van bijeenkomsten, andere mensen met een lvb te betrekken, of door inhoudelijke suggesties of knelpunten aan te reiken.
- Draai een poosje mee met een fractie in de gemeenteraad. Bijvoorbeeld in de functie van fractievolger (die inhoudelijk meedenkt) of fractie-assistent (die op de achtergrond in de organisatie meewerkt) of door de contacten met de achterban te onderhouden.
- Zoek contact met de griffie, want die kan veel betekenen voor burgers die contact zoeken met de gemeenteraad. De griffie is de verbindende schakel tussen de gemeenteraad en de burgers en kan suggesties geven over wat je kunt doen om actief te worden of je standpunt over te brengen.
- Organiseer ten tijde van de gemeenteraadsverkiezingen een verkiezingsbijeenkomst. Mensen met een lvb kunnen

dan kennis maken met kandidaat-gemeenteraadsleden en hun wensen kenbaar maken. En omgekeerd komen de aankomende gemeenteraadsleden in contact met mensen met een lvb.

Reflectie en conclusie

De transformatie van het sociaal domein heeft de verhouding tussen de gemeente en haar inwoners fundamenteel veranderd. Om het complexe en veelomvattende takenpakket effectief uit te kunnen voeren, is het voor gemeenten hard nodig dat een brede en diverse groep inwoners met ervaringskennis meedenkt en invloed uitoefent. Dat vraagt effectieve samenwerking met inwoners, die hun ervaringen en inzichten met de gemeente delen, en teruggeven hoe beleid en dienstverlening in hun dagelijks leven uitpakt. Voor sommige groepen inwoners, zoals mensen met een lvb, vergt dit nog extra inspanningen van gemeenten en maatschappelijke organisaties. We hebben in de voorgaande hoofdstukken duidelijk gemaakt welke inspanningen dat zijn. Zorgen voor eenvoudig en toegankelijk taalgebruik en heldere communicatie zijn steeds terugkerende punten, evenals duidelijkheid over bij wie en waar ze terecht kunnen om hun stem te laten horen.

Samenwerking tussen verschillende (lokale) partijen is van belang om zo laagdrempelig mogelijk betrokkenheid te creëren van mensen met een lvb en vanuit het gemeentelijke beleid en de politiek. Er is geen *one size fits all* of een blauwdruk van beste participatiemethode of aanpak, het is zaak om steeds de best bruikbare en passende elementen van bestaande aanpakken in de eigen praktijk te benutten.

De mate van succes hangt vaak ook af van persoonlijke eigenschappen van betrokkenen, zoals de ambtenaar of politicus met oog en gevoel voor de zaak of een

ondersteuner vanuit een maatschappelijke organisatie die continu klaar staat om te zorgen dat mensen met een lvb hun stem kunnen laten horen. Of juist iemand met een lvb die overal blijft aankloppen om voor de achterban op te komen en die op een constructieve manier mee kan denken. Daarnaast zijn veel van de werkzame elementen en tips die in deze handreiking genoemd zijn ook werkzaam voor andere doelgroepen. Dus eigenlijk: als een gemeente het voor deze groep beter weet te doen en beter communiceert, doet ze het waarschijnlijk voor een veel bredere groep inwoners beter. Dubbele winst!

Decentralisaties en democratie

De decentralisaties in het sociaal domein hebben als doel om op lokaal niveau maatwerk te leveren. Een tweede doel is het vergroten van de democratische betrokkenheid van inwoners.

Het betrekken van alle burgers is zelfs de kern van de democratie. Maar niet iedereen is vanzelf even betrokken, wegens gebrek aan kennis of belangstelling of doordat de dagelijkse beslommingen een te groot beslag leggen. Reden te meer voor iedereen met hart voor de democratie om alle inwoners zo goed mogelijk te stimuleren en te faciliteren om mee te kunnen doen, denken, praten en beslissen. 'Een van de belangrijke elementen van een democratie is dat je als gemeente besluiten niet alleen neemt, maar dat ook andere belanghebbenden uit de samenleving actief worden betrokken.' (Uit: [Aan de slag met participatie \(vng.nl\)](#))

Ervaringskennis voor beter beleid

De noodzaak van betrokkenheid geldt eens te meer voor inwoners in een kwetsbare positie. Zij zijn meer en vaker dan gemiddeld afhankelijk van de overheid en instanties. Maar juist deze mensen zijn nog maar beperkt betrokken. De afstand tussen de overheid en deze inwoners is

groot, terwijl in het sociaal domein hun betrokkenheid, ervaringen en kennis juist zo nuttig is. Zij ervaren immers persoonlijk hoe het beleid en de dienstverlening uitpakt in hun dagelijks leven. Politieke participatie is dan ook niet een doel an sich, maar een middel voor meer zeggenschap voor kwetsbare mensen. Met andere woorden: een kans op verbeteringen in beleid en uitvoering en daardoor een volwaardig leven en bestaanszekerheid voor kwetsbare mensen.

Participatie gaat niet vanzelf en vooral voor de doelgroep van mensen met een lvb vergt dit extra inspanningen van iedereen: van henzelf en andere inwoners, professionals en organisaties. En van ambtenaren, raadsleden en wethouders. Door ruimte te maken voor ervaringen en ervaringskennis van mensen met een lvb en de inzet van ervaringsdeskundigen bieden we als samenleving een podium aan hun stem. Voor gemeenten is het misschien wel de ultieme manier om de menselijke maat terug te brengen.

Meer lezen

- Wil je meer weten over bepaalde instrumenten om mensen met een licht verstandelijke beperking een stem te geven in het gemeentelijk beleidsproces? Lees dan de instrumentenwaaier van Movisie: [11 Inspirerende instrumenten om mensen met een licht verstandelijke beperking een stem te geven | Movisie](#)
- Wil je meer weten over het inzetten van ervaringsdeskundigen met een beperking? Lees dan dit onderzoek van het Verwey Jonker instituut: [Het inzetten van ervaringsdeskundigheid van mensen met een chronische ziekte of beperking - Verwey-Jonker Instituut](#)
- Wil je meer weten over aanbevelingen over beleid die het ministerie van Financiën doet om beleid voor mensen met een licht verstandelijke beperking

te verbeteren? Lees dan dit rapport uit 2019: [Interdepartementaal beleidsonderzoek Mensen met een licht verstandelijke beperking | Rapport | Rijksoverheid.nl](#)

- Wil je meer weten over hoe er gedacht wordt onder ervaringsdeskundigen over de uitrol van het VN-Verdrag Handicap? Lees dan de publicatie van Movisie: [Ervaringsdeskundigen geven lokale uitrol VN-verdrag Handicap een onvoldoende | Movisie](#)
- Wil je meer weten over hoe je ervaringsdeskundigheid kunt regelen in jouw gemeente én aan de slag kunt met het VN-verdrag handicap? Lees dan deze inspiratiebundel van VNG en Movisie: [Inspiratiebundel Organiseer ervaringsdeskundigheid: het VN-Verdrag Handicap in jouw gemeente | VNG](#)
- Ook kun je deze publicatie nog nalezen vanuit het programma 'onbeperkt meedoen': [programma-vn-verdrag-onbeperkt-meedoen.pdf \(vng.nl\)](#)
- Wil je meer weten over thema's als

inclusieve samenleving, VN-verdrag (iedereen doet mee) en inzet van ervaringsdeskundigheid (adviespunt ervaringsdeskundigheid)? Kijk dan op [Iederin](#). Ook is er een themapagina m.b.t. de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2022: [Verkiezingen voor de gemeenteraad 2022 - Iederin](#)

- Wil je meer lezen over participatie van mensen met een beperking bij de totstandkoming van wetgeving en beleid? Lees dan de jaarlijkse update van het College van de Rechten van de mens. Dit is het rapport van 2020: [Rapport: Jaarlijkse rapportage over de naleving van het VN-verdrag handicap in Nederland | Mensenrechten](#)
- Wil je meer lezen over toegankelijke politiek? De denktank Toegankelijke politiek/Zorgbelang Inclusief en de Leefbaarheidsalliantie schreven dit manifest: [Manifest Toegankelijke politiek \(zorgbelanginclusief.nl\)](#)
- Wil je meer lezen over hoe gemeenten beter kunnen aansluiten bij mensen met een licht verstandelijke beperking?

Lees dan dit artikel van Platform31: [Platform31 kennis- en netwerkorganisatie voor stad en regio - Toegankelijke overheid voor mensen met een licht verstandelijke beperking](#)

- Wil je meer weten over innovatieve digitale concepten die de overheid meer toegankelijk maken? Lees dan dit artikel van de TU Delft en VNG Realisatie met een filmpje en een publicatie met de concepten zelf: [Innovatieve concepten voor inclusieve dienstverlening | VNG Realisatie](#)
- Meer weten over het meedoen in de samenleving van mensen met een verstandelijke beperking? Het SCP maakte in 2020 een vergelijking van zelfredzaamheid, hulpbronnen en kwaliteit van leven tussen mensen met en zonder een verstandelijke beperking. Je vindt hem hier: [Maatwerk in meedoen | Publicatie | Sociaal en Cultureel Planbureau \(scp.nl\)](#)
- Meer weten over hoe je ervaringsdeskundigen actief en tijdig kunt betrekken? Raadpleeg dan deze [toolkit van het College voor de Rechten van de Mens](#).

Colofon

Auteurs: Shahrzad Nourozi, Henk Beltman,
Jolinde Dermaux, Aan-Age Dijkstra
Eindredactie: Tea Keijl, Marc Engberts
Fotografie: Stichting Prokkel: blz. 1 en 12;
Stichting Abri blz: 3; I-stock: blz 5; Praktijkvoorbeeld
Woerden: blz 7
Vormgeving & infographics: Ontwerpburo Suggestie & illusie

Bijzondere dank wil Movisie uitspreken aan de vele organisaties en personen die hebben meegewerkt aan de totstandkoming van deze handreiking.

Utrecht, december 2021

© Movisie, kennis en aanpak van sociale vraagstukken
Zorgbelang Inclusief

kennis en aanpak van
sociale vraagstukken

Postbus 19129 * 3501 DC Utrecht
T 030 789 20 00 * info@movisie.nl * www.movisie.nl

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Deze publicatie is mogelijk gemaakt door financiering van het ministerie van Binnenlandse Zaken